

Univerzita Palackého
v Olomouci

Genius loci...

Tisková zpráva

Psychologové UP upozorňují na nárůst delikventního chování českých adolescentů

Olomouc (14. prosince 2017) – **Hodnoty, postoje, úcta k životu, k lidem i věcem. Čeští žáci ve věku 11–15 let nevěří ani v dobro, ani ve spolupráci. Zvyšuje se mezi nimi agresivita, závislost na internetu, hrách i sociálních sítích. Takový je výsledek výzkumu psychologů Filozofické fakulty UP.**

Martin Dolejš z Katedry psychologie FF UP je hlavním řešitelem projektu, ve kterém se společně s kolegy věnuje rizikovým aktivitám mládeže ve věku 11–15 let. Během tohoto roku podrobil dotazníkovému šetření asi 2300 náhodně vybraných žáků, kteří navštěvují víceletá gymnázia či druhý stupeň základních škol. Shodný výzkum, v rámci kterého psychologové z UP využili standardizované diagnostické nástroje VRCHA a SIDS i adekvátní metody sběru a zpracování dat, uskutečnil také v roce 2014. S odstupem tří let tým psychologů přinesl nová data. Přesto, že se míra rizikovosti u adolescentů nezměnila, změnila se skladba rizikových aktivit ve prospěch delikventního chování.

„Děti a mládež dnes méně experimentují s tabákem, alkoholem i marihuanou než před třemi lety. Naopak varovně se zvýšilo jejich delikventní chování a šikana. Řada z nich má zkušenost s krádežemi, problémy s policií i agresí. Jestliže dříve mládež více chodila například do parku, tam kouřila a pila, dnes zůstává doma a svůj čas tráví na internetu. Více bychom se tedy měli zaměřit na vztahy než na užívání,“ řekl Martin Dolejš. Obecně ve společnosti podle něj roste míra agresivity.

„Vychází mimo jiné i z impulzivního chování, na jehož redukcii školy i rodiče málo pracují. Naopak málo podporují protektivní rysy. A není to jen věc škol a rodin. Jedná se o komplexní problém a odpovědnost za současný stav nese i stát,“ dodal psycholog z UP. Podle něj je pozdě nastavovat preventivní programy ve chvíli, kdy se problém zjistí. *„Prevence by měla přijít vždy zhruba dva roky před tím, než mládež začne realizovat danou rizikovou aktivitu. Je jedno jestli s alkoholem, tabákem či záškoláctvím,“* doplnil.

Právě impulzivita se podle Martina Dolejše objevuje ve všech rizikových aktivitách. Když se například zjistí, že jedenáctiletý žák vykazuje velkou míru impulzivity, lze podle něj očekávat, že zhruba za tři roky – až dotyčného nebudou rodiče příliš hlídat – vystoupí žákovo rizikové chování na povrch. Takový žák může mít problém jak se záškoláctvím, tak s omamnými látkami.

„Samozřejmě to neplatí všeobecně. Impulzivitu lze například vybit ve sportu. Proto je důležitá prevence, práce s mládeží. Je důležité zavčas zjistit, k čemu žáci inklinují a impulzivitu redukovat,“ zdůraznil. Prevence je podle něho dnes podceňovaná více na gymnáziích než na základních školách, které uskutečňují preventivní programy soustředěné na posilování hodnot, spolupráci, rozvážnost i klima ve třídě častěji.

Kontaktní osoba:

Martin Dolejš

Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci | Katedra psychologie

E: martin.dolejs@upol.cz | M: 777233098

Základní výsledky

- a) Věk respondentů 11–15 let.
- b) Dvě šetření v roce 2014 a 2017.
- c) Mezi rokem 2014 až 2017 roste zkušenost s krádežemi, delikvencí atd. u chlapců a dívek z víceletých gymnázií.
- d) Mezi rokem 2014 až 2017 klesá experimentování s tabákem, alkoholem či marihuanou u dívek a chlapců ze základních škol a u dívek z víceletých gymnázií.
- e) Obecně se dívky, a hlavně ty z víceletých gymnázií, stávají rizikovějšími.

Tab. 1: Míra rizikovosti u adolescentů ze základních škol

Základní školy				
Faktor	Chlapci		Dívky	
	2014	2017	2014	2017
Abúzus	0,80	0,73	0,90	0,77
Delikvence	1,32	1,32	0,97	1,09
Šikana	0,69	0,65	0,70	0,71
Celková rizikovost	2,80	2,69	2,57	2,56

Tab. 2: Míra rizikovosti u adolescentů z víceletých gymnázií

Gymnázia				
Faktor	Chlapci		Dívky	
	2014	2017	2014	2017
Abuzus	0,58	0,60	0,60	0,52
Delikvence	1,08	1,23	0,84	1,09
Šikana	0,52	0,48	0,50	0,42
Celková rizikovost	2,17	2,30	1,94	2,03

- f) Adolescenti z gymnázií v roce 2017 mají častější zkušenost s různými typy krádeží, než tomu bylo v roce 2014.
- g) Žákyně z víceletých gymnázií v roce 2017 mají častější zkušenost s vandalismem, než tomu bylo v roce 2014.
- h) Gymnazistky se ve vyšší míře stávají obětmi ubližování od svých vrstevníků, než tomu bylo v roce 2014; a stejný trend lze pozorovat u žáků základních škol.
- i) Záškoláctví roste u studentů a studentek víceletých gymnázií, u žáků a žákyň základních škol klesá.
- j) Výsledky poukazují na to, že možná prevence je na gymnáziích podceňovaná, protože se obecně myslí, že se jedná o výběrové školy.

Tab. 3: Zkušenosti s rizikovými aktivitami u adolescentů ze základních škol

Základní školy				
Aktivita	Chlapci		Dívky	
	2014	2017	2014	2017
Pil/a jsi během posledních 30 dnů nějaký alkoholický nápoj?	31,93	32,16	32,20	29,54
Kouřil/a jsi nebo jinak užil/a někdy během svého života marihuanu ("trávu") nebo hašiš?	12,25	10,87	12,85	11,23
Kouřil/a jsi během posledních 30 dnů cigarety?	12,42	10,13	16,75	13,38
Měl/a jsi někdy během svého života pohlavní styk?	8,28	7,21	6,02	5,23
Vykouříš denně více než 5 cigaret?	3,80	2,94	5,20	4,31
Byl/a jsi někdy během posledních 30 dnů opilý/á tak, že jsi měl/a problémy s chůzí, s mluvením, zvracel/a jsi nebo sis nepamatoval/a, co se stalo?	4,31	3,52	4,72	4,00
Užil/a jsi někdy během života léky, aniž bys je potřeboval/a (zdravotní problémy) a aniž by o tom věděli rodiče?	6,93	6,02	11,95	9,08
Zfalšoval/a jsi někdy podpis rodičů?	25,25	27,02	32,76	34,62
Ukradl/a jsi někdy peníze rodičům nebo někomu jinému?	14,10	13,66	12,11	13,38
Byl/a jsi někdy během svého života „za školou“?	9,80	8,96	8,94	8,62
Ukradl/a jsi někdy něco někomu?	29,98	32,16	17,32	21,38
Poškodil/a jsi někdy během života cizí majetek jen tak pro zábavu?	23,40	20,26	10,33	10,46
Měl/a jsi někdy „opletačky“ s policií kvůli tomu, co jsi udělal/a?	13,85	14,54	5,69	7,08
Ukradl/a jsi někdy něco v obchodě?	15,37	14,98	9,92	13,08
Už sis někdy během života záměrně fyzicky ublížil/a?	26,41	21,29	27,07	26,77
Byl/a jsi někdy během posledních 30 dnů středem hrubých a vulgárních urážek od spolužáků?	22,78	23,64	19,11	21,08
Ublížil ti někdo nebo tě zesměšňoval v posledních 30 dnech na internetu (sociální sítě, nevhodná videa, blogy a jiné)?	6,84	6,17	9,51	8,92
Ublížil ti některý ze spolužáků během posledních 30 dnů?	12,49	13,66	14,31	14,00

Tab. 4: Zkušenosti s rizikovými aktivitami u adolescentů z víceletých gymnázií

Gymnázia				
Aktivita	Chlapci		Dívky	
	2014	2017	2014	2017
Pil/a jsi během posledních 30 dnů nějaký alkoholický nápoj?	31,03	36,23	28,62	27,93
Kouřil/a jsi nebo jinak užil/a někdy během svého života marihuanu („trávu“) nebo hašiš?	8,33	5,93	8,30	4,96
Kouřil/a jsi během posledních 30 dnů cigarety?	4,36	3,18	6,38	4,96
Měl/a jsi někdy během svého života pohlavní styk?	3,97	5,30	2,55	2,64
Vykouříš denně více než 5 cigaret?	0,51	1,91	1,38	0,66
Byl/a jsi někdy během posledních 30 dnů opilý/á tak, že jsi měl/a problémy s chůzí, s mluvením, zvracel/a jsi nebo sis nepamatoval/a, co se stalo?	2,56	2,12	3,40	2,31
Užil/a jsi někdy během života léky, aniž bys je potřeboval/a (zdravotní problémy) a aniž by o tom věděli rodiče?	6,92	5,51	9,47	8,43
Zfalšoval/a jsi někdy podpis rodičů?	25,61	31,99	35,14	41,65
Ukradl/a jsi někdy peníze rodičům nebo někomu jinému?	11,14	12,29	9,16	12,89
Byl/a jsi někdy během svého života „za školou“?	7,04	10,17	6,28	7,27
Ukradl/a jsi někdy něco někomu?	29,83	33,47	17,04	24,30
Poškodil/a jsi někdy během života cizí majetek jen tak pro zábavu?	18,18	18,01	7,67	11,90
Měl/a jsi někdy „opletačky“ s policií kvůli tomu, co jsi udělal/a?	6,27	6,78	1,92	3,64
Ukradl/a jsi někdy něco v obchodě?	9,60	9,96	6,39	7,44
Už sis někdy během života záměrně fyzicky ublížil/a?	21,51	16,10	24,09	15,87
Byl/a jsi někdy během posledních 30 dnů středem hrubých a vulgárních urážek od spolužáků?	14,47	17,16	11,83	11,90
Ublížil ti někdo nebo tě zesměšňoval v posledních 30 dnech na internetu (sociální sítě, nevhodná videa, blogy a jiné)?	5,89	4,66	5,44	4,96
Ublížil ti některý ze spolužáků během posledních 30 dnů?	9,86	9,96	8,74	9,59